

2. Рекомендації щодо забезпечення правомірності створення та використання фотографічних творів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sips.gov.ua/ua/recfoto.html>.
3. Кулініч О. О. Недоведення факту порушення авторських прав на фотографічні твори як підстава для відмови у задоволенні позовних вимог // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Т. 1. – №. 1. – С. 47-52.

НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ НАСІННИЦТВА ТА РОЗСАДНИЦТВА – ВАЖЛИВИЙ КРОК ЩОДО ЗАХИСТУ ОБ’ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Тараненко Сергій Михайлович,

кандидат юридичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Відомо, що сільське господарство є конкурентноздатною галуззю, оскільки Україна має потужний агропромисловий потенціал, а також володіє сприятливими кліматичними умовами і якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Як підкреслює В. Жушман, Україна є однією з країн Європи, що має значний земельно-ресурсний потенціал для інтенсивного розвитку сільського господарства [1].

На сьогодні аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, у якій задіяна значна частина сільського населення і яка формує 16-17% валового внутрішнього продукту. Якщо співставити цей показник у різних державах, то варто зауважити, що у Білорусії та Казахстані він становить 13%, в Росії – майже 7%, у Грузії – більше половини, Вірменії, Киргистані та Узбекистані – близько третини. Аграрний сектор України забезпечує близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньоторговельне сальдо [2].

Сільськогосподарські підприємства виробляють 44,9% валової продукції сільського господарства, у т. ч. 45,1% продукції рослинництва і 44,7% продукції тваринництва. Поряд з цим, економічні можливості аграрного сектора України використовуються не повністю. У цьому

плані непересічне значення має ціла низка внесених змін та доповнень у чинне законодавство України, що стосується використання насіння та садивного матеріалу, реєстру виробників та порядку оскарження їх дій у суді, уточнені їхні права та обов'язки, детально охарактеризовані вимоги пов'язані з проведенням державного контролю у цій сфері. Безперечно всі ці суттєві зміни та доповнення спрямовані на удосконалення відносин в сфері охорони та захисту прав на сорти рослин, як об'єктів інтелектуальної власності.

Що стосується нововведень вважаємо за необхідне акцентувати свою увагу на окремих із них.

Так з метою приведення положень Закону України «Про насіння і садивний матеріал» у відповідність до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та адаптації його до вимог СОТ та ЄС у частині запровадження в Україні Схем сортової сертифікації насіння Організації економічного співробітництва та розвитку, Законом України від 2 жовтня 2012 р. Закон «Про насіння і садивний матеріал» викладено в новій редакції, яка набрала чинності з 4 грудня 2012 р. Вказаний Закон визначає основні засади виробництва та обігу насіння і садивного матеріалу, а також порядок здійснення державного контролю за ними. Його дія не поширюється на обіг насіння і садивного матеріалу генетично модифікованих організмів (рослин), що регулюється спеціальним законодавством.

У Законі «Про насіння та садивний матеріал» у редакції 2012 р. оновлено визначення таких понять, як «насіння», «садивний матеріал», «насінництво», «розсадництво», «партія насіння і садивного матеріалу», «сортові якості насіння і садивного матеріалу», «сортова чистота (типовість)», «маркування насіння»; сформульовані нові законодавчі визначення ряду понять, а саме: «фітосанітарний контроль», «категорія насіння і садивного матеріалу», «вихідний садивний матеріал багаторічних рослин», «базовий садивний матеріал багаторічних рослин», «сертифікований садивний матеріал багаторічних рослин», «базове маточне насадження», «базовий розсадник», «товарні якості садивного матеріалу», «розсадники добору», «розсадники розмноження», «маркування садивного матеріалу», «інспектування», «державний контроль у сфері насінництва та розсадництва», «державний резервний насінневий фонд», «оновлення насіння і садивного матеріалу», «багаторічні рослини», «атестація суб'єктів насінництва та розсадництва», «сертифікат на садивний матеріал», «садивний матеріал (in vitro)».

«культура меристем (in vitro)», «насіннєві схеми Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)» тощо (ст. 1).

У статті 5 нової редакції Закону України «Про насіння і садивний матеріал» скорочено перелік органів, що здійснюють державне управління у сфері насінництва та розсадництва, а саме: Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику, та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі. З переліку вказаних суб'єктів вилучено спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань лісового господарства, житлово-комунального господарства та їх територіальні органи.

Відповідно до ст. 9 згаданого Закону, система насінництва та розсадництва складається із ланок добазового, базового і сертифікованого насінництва та розсадництва, державного резервного насіннєвого фондів, колекційних маточних насаджень багаторічних рослин. Державний резервний насіннєвий фонд створюється в обсягах, затверджених Кабінетом Міністрів України, для забезпечення насінням і садивним матеріалом районів, що не виробляють власного насіння і садивного матеріалу або мають обмежені можливості для його виробництва, надання допомоги у разі знищення або пошкодження насінницьких посівів та насаджень внаслідок стихійного лиха, а також для забезпечення сортооновлення, сортозаміни та реалізації насіння і садивного матеріалу за міжнародними договорами України.

Відповідно до ст. 12 нової редакції Закону «Про насіння та садивний матеріал», суб'єкти насінництва та розсадництва мають право розмножувати, заготовляти та використовувати насіння і садивний матеріал сортів рослин (клонів, ліній, гібридів) за дозволом відповідного володільця патенту на використання сорту, якщо їх виробничі умови відповідають атестаційним вимогам, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику.

Право на виробництво добазового, базового та сертифікованого насіння, гібридів першого покоління, вихідного, базового та сертифікованого садивного матеріалу багаторічних рослин, культури меристем (in vitro), садивного матеріалу однорічних культур надається суб'єктам насінництва та розсадництва, які за результатами атестації внесені до Реєстру виробників. Внесення суб'єктів насінництва та розсадництва до Реєстру виробників проводиться щорічно за результатами атестації.

Суб'єкти насінництва та розсадництва, не внесені до Реєстру виробників, не мають права виробляти насіння і садивний матеріал для реалізації.

Законом уточнено права і обов'язки виробників насіння і садивного матеріалу. Так, виробники насіння і садивного матеріалу мають право: на перевагу при розташуванні насінневих посівів сортів рослин (клонів, ліній, гібридів) перехреснозапильних культур перед іншими товаровиробниками; вимагати відшкодування завданих збитків від перехресного запилення рослин вирощуваного сорту іншим сортом внаслідок невиконання сусіднім виробником умов укладеного з ним договору щодо розміщення посівів перехреснозапильників; звертатися до відповідних органів виконавчої влади та до суду в разі порушення їх прав; брати участь у виконанні державних цільових програм щодо виробництва насіння і садивного матеріалу; брати участь у формуванні державного резервного насінневого фонду.

Виробники насіння і садивного матеріалу зобов'язані: вирощувати насіння і садивний матеріал сортів, внесених до Реєстру сортів, в обсязі, визначеному ліцензійним договором; додержуватися технологічних і методичних вимог насінництва та розсадництва щодо збереження сортової чистоти, біологічних і урожайних властивостей сорту та посівних якостей насіння; гарантувати відповідність насіння і садивного матеріалу, що підлягає реалізації, сортової чистоті (типовості) і посівним якостям, зазначеним у сертифікатах на насіння та садивний матеріал; зберігати дублікати проб насіння і садивного матеріалу упродовж строку дії сертифіката на насіння; вести по кожному сорту насінницьку документацію за встановленими формами і зберігати її протягом трьох років; додержуватися встановленого порядку пакування, маркування, транспортування та зберігання насіння і садивного матеріалу відповідно до вимог нормативно-правових актів та стандартів; відшкодовувати матеріальні збитки споживачу в разі реалізації йому некондиційного насіння чи садивного матеріалу; здійснювати внутрішньогосподарський контроль за виробництвом і обігом насіння і садивного матеріалу.

Новою редакцією Закону України «Про насіння і садивний матеріал» уточнено умови введення в обіг насіння і садивного матеріалу. Зокрема, насіння і садивний матеріал вводять в обіг після їх сертифікації. Насіння, що реалізується за межі України, супроводжується міжнародними сертифікатами. Насіння і садивний матеріал вважаються сертифікованими, якщо вони: відповідають вимогам нормативно-правових актів за сортовою чистотою і

посівними якостями; належать до сорту, занесеного до Реєстру сортів рослин України або Реєстру сортів рослин Організації економічного співробітництва та розвитку.

Усі партії насіння і садивного матеріалу повинні супроводжуватися сертифікатами: насіння – сертифікатом, що засвідчує сортові та посівні якості; садивний матеріал – сертифікатом, що засвідчує походження, санітарний стан і товарну якість садивного матеріалу.

Використання для сівби (посадки) насіння та (або) садивного матеріалу, яке не має відповідного сертифіката, забороняється. Визначення посівних якостей насіння та (або) садивного матеріалу шляхом аналізування проб, відібраних від партій насіння та (або) садивного матеріалу, здійснюється лабораторіями центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі.

Насіння і садивний матеріал дозволяється ввозити в Україну за умови належності його до сорту, який занесений до Реєстру сортів рослин України. Насіння сорту, який занесений до Реєстру сортів рослин Організації економічного співробітництва та розвитку, тих сільськогосподарських рослин, до схем сортової сертифікації яких приєдналася Україна, ввозиться в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику у сфері насінництва та розсадництва, за умови, що воно призначене для розмноження і наступного вивезення за межі країни. Митне оформлення насіння і садивного матеріалу здійснюється за наявності сертифікатів країни експортера. Насіння і садивний матеріал сортів рослин, не занесених до Реєстру сортів рослин України та/або до Реєстру сортів рослин Організації економічного співробітництва та розвитку, ввозяться в Україну для селекційних, дослідних робіт і експонування суб'єктами господарювання незалежно від форми власності на основі підтвердження, що видається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі. Підтвердження надається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі на безоплатній основі, в десятиденний строк з дня отримання клопотання про ввезення насіння і садивного матеріалу для селекційних (дослідних) робіт і експонування. Вивезення насіння та (або) садивного матеріалу за межі митної території України здійснюється за дозволом власника сорту та

супроводжується міжнародними сертифікатами. Вивезення за межі митної території України дослідних зразків насіння та/або садивного матеріалу сортів рослин, не занесених до Реєстру сортів рослин України, здійснюється з метою проведення експертизи на придатність до поширення в іншій країні або обміну генофондом, селекційних і науково-дослідних робіт, експонування.

Розділом V Закону України «Про насіння і садивний матеріал» змінено законодавчі вимоги щодо проведення державного нагляду (контролю) у сфері насінництва та розсадництва. Здійснення такого контролю (нагляду) покладено на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, та його територіальні органи в порядку, встановленому законодавством. Організація та здійснення державного контролю у сфері насінництва та розсадництва покладається на керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, – головного державного інспектора сільського господарства України та його заступників, головних державних інспекторів сільського господарства в Автономній Республіці Крим, областях, районах та їх заступників, на старших державних та державних інспекторів, які призначаються на посади і звільняються з посад в установленому законодавством порядку.

Посадові особи з питань нагляду (контролю) у сфері насінництва та розсадництва у межах своїх повноважень мають право: контролювати додержання суб'єктами насінництва та розсадництва незалежно від форми власності методичних і технологічних вимог [3].

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що вдосконалення та впорядкування законодавства – характерна риса процесу розвитку цивілізованої правової держави.

Список використаних джерел

1. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.
2. Лузан Ю. Я. Напрями розвитку сільськогосподарського виробництва і соціальної сфери села / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 3-12.
3. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про насіння і садивний матеріал» // Відомості Верховної Ради (ВВР), – 2013, № 42, – Ст. 585